

Zelfmanagementondersteuning op verpleegafdelingen in het ziekenhuis: een mixed-method onderzoek

Afstudeeronderzoek in het kader van de opleiding tot hbo-verpleegkundige

Rianne Gravesteijn, Petra Suttorp-van der Velden, Ruben Zwijnenburg, Cailey van Torenburg, Charlotte van der Linden, de Prez, Laura Villerius, Richella Burnet, Fatma Bardakci-Inalkac en Vanessa Terpstra
Onder begeleiding van Dr. Susanne van Hooft & Elke Berger MSc

Kenniscentrum
Zorginnovatie

Aanleiding

- 57% van de Nederlandse bevolking heeft een chronische aandoening.
- Zelfmanagement (ZM): het vermogen van een individu om de behandeling, symptomen, psychosociale en fysieke veranderingen en gevolgen in het leven met een chronische aandoening te laten passen.
- Zelfmanagementondersteuning (ZMO) is de kern van het verpleegkundig beroep (Schuurmans et al. 2020).
- Om ZM te ondersteunen worden de stappen van het 5A-model gehanteerd: achterhalen, adviseren, afspreken, assisteren en arrangeren (Whitlock et al. 2002).
- Het is nu niet duidelijk in hoeverre verpleegkundigen ZMO toepassen in de dagelijkse zorg binnen het Franciscus Gasthuis & Vlietland (FG&V) en in welke situaties het juist wel goed lukt of niet ZMO toe te passen en vooral ook welke ruimte de verpleegkundigen in durven te nemen.

Doelstelling

Achterhalen over welke competenties verpleegkundigen denken te beschikken (self-efficacy) en welke competenties zij toepassen (performance) ten aanzien van ZMO aan patiënten met een chronische aandoening opgenomen in het FG&V. Daarnaast wordt er onderzocht wat verpleegkundigen nodig hebben om deze competenties verder te ontwikkelen

Methode

Design

- Mixed Method onderzoeksdesign

Populatie

- Onderzoekspopulatie: (leerling) verpleegkundigen van afdelingen Dialyse, Nefrologie/interne, MDL, CHI 1, CHI 2, Cardiologie (Franciscus Gasthuis), Cardio/Long, Geriatrie, Oncologie, Orthopedie (Franciscus Vlietland)

Dataverzameling

- Kwantitatief onderzoek met een vragenlijst (SEPSS-36)
- Kwalitatief onderzoek middels semi gestructureerde interviews

Analyse

- Analyse vragenlijsten in SPSS versie 28
- Analyse interviews d.m.v. transcriberen, deductief coderen en categoriseren

Resultaten

Kwantitatief onderzoek

De vragenlijst is door 227 verpleegkundigen op 10 afdelingen ingevuld, daarnaast zijn er 30 interviews afgenomen op 8 verschillende afdelingen.

	Self-efficacy		Performance	
	Mean	SD	Mean	SD
Achterhalen*	3.22	0.53	2.00	0.72
Adviseren	3.02	0.51	1.95	0.62
Afspreken	2.76	0.57	1.68	0.73
Assisteren	3.00	0.53	2.00	0.71
Arrangeren	3.21	0.72	1.58	0.69
Overall competenties	3.15	0.48	2.69	0.67
Totaal^	18.34	2.64	11.89	3.21

*Subschaal scores range 0-4

^Schaal scores range 0-24

Uit het kwantitatief onderzoek blijkt dat de verpleegkundigen aangeven over de competenties te beschikken om zelfmanagementondersteuning te bieden aan een chronisch zieke patiënt, maar een beperkt vermogen hebben dit effectief toe te passen in de praktijk. Op de subschalen achterhalen, assisteren en de overkoepelende competenties wordt het best gescoord.

Kwalitatief onderzoek

- De situatie van de patiënt wordt niet altijd tijdig of onvolledig achterhaald en verpleegkundigen zijn zich niet altijd bewust van het belang van zelfmanagementondersteuning en het tonen van leiderschap.
- Verpleegkundigen zeggen over onvoldoende kennis beschikken om zelfmanagementondersteuning te bieden en ervaren het als moeilijk omdat het niet altijd duidelijk is wat de patiënt al kan en hoe de cognitie van de patiënt is.
- Er worden nog niet vaak doelen met de patiënt opgesteld.
- Tijdgebrek, werkdruk en andere prioritering van zorgtaken worden als belemmerende factoren gezien.

Conclusie en Aanbevelingen

Conclusie

Verpleegkundigen in Franciscus Gasthuis & Vlietland scoren iets hoger op self-efficacy vergeleken met een eerder onderzoek onder Belgische en Nederlandse (leerling)verpleegkundigen). De scores op Performance komen redelijk overeen (Duprez et al. 2016). Er is verbetering mogelijk is op de gebieden van arrangeren en afspreken.

Aanbevelingen

- Onderzoek naar hoe het komt dat ZMO in het beroepsprofiel de kern van het beroep wordt genoemd en in de praktijk toch lastig blijkt toe te passen.
- Verpleegkundigen hulpmiddelen aanbieden om ZMO toe te passen zoals bijvoorbeeld het zelfmanagement web.

Referenties

- Schuurmans, M., Lambregts, J., Projectgroep V&V 2020, & Grotendorst, A. (2012). Deel 3: Beroepsprofiel verpleegkundige. In J. Lambregts, & A. Grotendorst (red), *Leren van de toekomst. Verpleegkundigen en verzorgenden 2020* (pag. 107-145). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Whitlock, E. P., Orleans, C. T., Pender, N., & Allan, J. (2002). Evaluating primary care behavioral counseling interventions: an evidence-based approach. *American journal of preventive medicine*, 22(4), 267-284. doi:10.1016/S0749-3797(02)00415-4
- Duprez, V., Van Hooft, S. M., Dwarswaard, J., van Staa, A., Van Hecke, A., & Strating, M. M. H. (2016). The development and psychometric validation of the self-efficacy and performance in self-management support (SEPSS) instrument. *Journal of Advanced Nursing*, 72(6), 1381-1395. <https://doi.org/10.1111/jan.12918>